Dževad JAHIĆ

INTELEKTUALNA ELITA I NJENA ULOGA U DEFINIRANJU STRATEGIJE DRŽAVE I NARODA

Sažetak

U radu se postavljaju i donekle razrađuju krupna i aktuelna pitanja opstanka Bosne i Hercegovine s obzirom na uloge tzv. intelektualnih elita unutar svakog naroda u definiranju i razradi strategija opstanka i organiziranja države i naroda u složenim, konfliktnim i apsurdnim prilikama savremenog svijeta. Posebna pažnja ukazuje se potrebi za snažnijim i konkretnijim djelovanjem intelektualnih snaga bošnjačkog naroda u smislu jasnijeg definiranja njegove matičnosti u Bosni i Hercegovini i njegove najveće odgovornosti za budućnost te zemlje, a tako i samoga bošnjačkog naroda. Pažnja se posvećuje i konstruktivnim i destruktivnim ulogama vrhunskih naučnih i umjetničkih institucija u Bosni i Hercegovini i opasnostima i uticajima kojima su one izložene, sa strana onih sredina i ideoloških snaga čiji je krajnji strategijski cilj potiranje Bosne i Hercegovine kao države i „nepriznavanje" historijskog i savremenog identiteta bošnjačkog naroda, pa tako i njegovog bosanskog jezika.

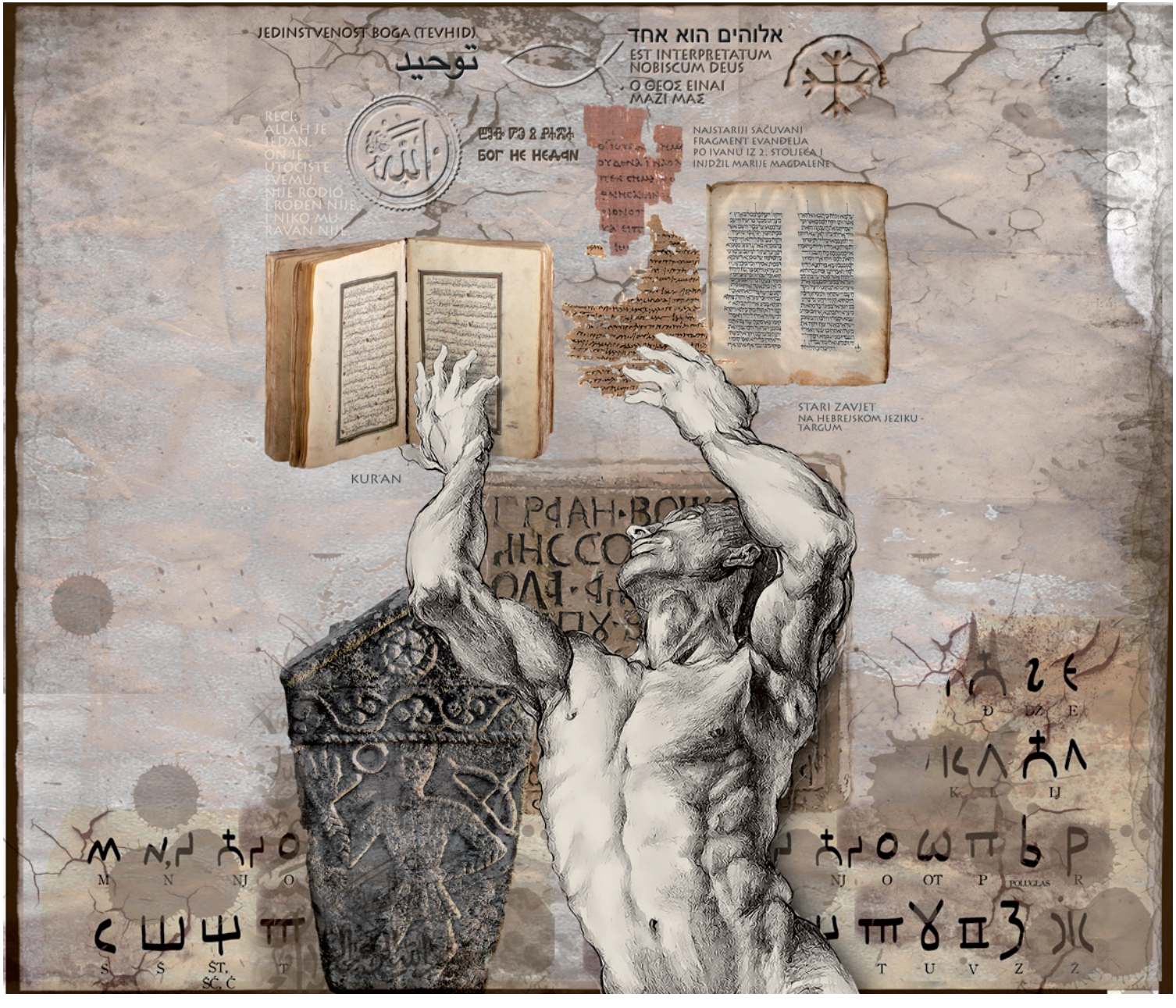
Ključne riječi i sintagme: *Bosna i Hercegovina, bošnjački narod, bosanski jezik, politička strategija, državna strategija, naučna strategija, intelektualna elita, matični narod, Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Nobelova nagrada za književnost, Andrić, Handke, negiranje genocida, patriotizam, „zemlja mržnje", „tamni vilajet", zemlja zajedničkog življenja, bosanska autentičnost.*

INTELLECTUAL ELITE AND ITS ROLE IN DEFINING STRATEGY OF STATE AND PEOPLE

Abstract

The paper establishes and partly elaborates on major and topical issues of the survival of Bosnia and Herzegovina having in mind the roles of the so-called intellectual elites within each nation in defining and elaborating strategies of the survival and organization of state and nation in the complex, conflicting and absurd circumstances of the contemporary world. A particular attention is paid to the need for more powerful and specific activity of intellectual forces of the Bosniak nation focused on a clearer definition of its home in Bosnia and Herzegovina, and its greatest responsibility for the future of both the country and the Bosniak nation itself. Attention is also paid to the constructive and destructive roles of leading scientific and artistic institutions in Bosnia and Herzegovina, and to threats and impacts they are exposed to by environments and ideological forces whose ultimate strategic goal is annihilation of Bosnia and Herzegovina as a state and "non-recognition" of the historical and contemporary identity of Bosniak nation, as well as of its Bosnian language.

Key words and phrases: *Bosnia and Herzegovina, Bosniak nation, Bosnian language, political strategy, state strategy, scientific strategy, intellectual elite, parent nation, Bosniak Academy of Sciences and Arts, Nobel prize for literature, Andrić, Handke, negating genocide, patriotism, "country of hatred", "Kingdom of Darkness", country of common living, Bosnian authenticity.*

MATIČNI BOSANSKI NAROD NA TLU BOSNE NOSI HISTORIJSKI KONTINUITET VLASTITOG PROSTORA S RAZLIČITIM VJERSKIM OPREDJELJENJIMA.

U situaciji kad govorimo o Bosni i Hercegovini, o strategijama u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, o stravičnom genocidu nad Bosnom i Hercegovinom, moramo reći da smo, na žalost, već duže vremena svjedoci, tačnije žrtve, pogubnih posljedica jednog prisilnog i nevjerovatno površnog i kratkovidog međunarodnog sporazuma zvanog Dejton i u njegovom sklopu prihvatanja toga da unutar države Bosne i Hercegovine, koja je najmanje vijek i po izložena stalnim, neprekinutim strategijama sa istoka i sa zapada, bude prihvaćeno to da se unutar nje formira zasebna republika. Ta rak-rana Bosne i Hercegovine i taj međunarodni politički zločin sada nas pogađaju na jedan drukčiji način i mi smo svjedoci i žrtve jedne mirnodopske strategije i borbe svih mogućih i „nemogućih" hegemonističkih snaga da napokon, kako bi se to bosanski reklo, „dokunišu" odnosno „dohakaju" državi Bosni i Hercegovini.

Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu moje uglavnom starije kolege, njih desetak, dugo godina su bili pritajeni intelektualni ideolozi i začetnici svega onoga što će se dešavati od 1992. do 1995. godine. Vodeći ideolog iz te grupe profesora je historičar akademik Milorad Ekmečić, kao sinonim „dosljednog" naučnika historičara. Taj „dosljedni" naučnik sebi je mogao dozvoliti izjavu da se može žrtvovati, ako li ustreba, čak i sto hiljada ljudi za ideju Srbije, zapravo za ideju „velike Srbije". To znači da se unutar tih „naučnih" strategija i vezano za te strategije javlja ta intelektualna elita naroda, prije svega srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, a dobrim dijelom i hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini, koja je, neometano, dugo vremena pripremala ono što nam se desilo i za šta svi znamo šta se i kako nam se desilo. Otkuda ta pojava da vodeće intelektualne snage unutar jednog naroda u likovima svojih najaktivnijih pregalaca rade na tome da u državi u kojoj su proveli svoj radni vijek, gradili svoje univerzitetske i naučne karijere i formirali porodice, krug kolega, saradnika i prijatelja, učili i vaspitali generacije studenata, sračunato čine sve ono što je bilo podređeno toj ideji demontiranja, razvlašćivanja i negiranja Bosne i Hercegovine kao države, a naučni rezultati tih ljudi su dobrim dijelom istraživački bili utemeljeni baš na toj državi kao historijskoj pojavi i na svemu onome što tu zemlju i državu čini zemljom i državom, koja historijski u odnosu na sve okolne države ima najdublju prošlost i najjače svoje utemeljenje?

Veliki problem u svim ovim našim zbivanjima i nesrećama predstavlja upravo intelektualna elita svakoga naroda i pitanje njenog učešća i djelovanja u duhu onoga što se naziva političkom, državnom ili uopće nacionalnom strategijom, gdje naša bošnjačka intelektualna elita stoji daleko najslabije. Ta elita, pod pretpostavkom da ona ipak postoji kao neka koliko-toliko artikulirana cjelina, i dalje nosi u sebi teške posljedice inercija iz prošlosti. Te nesretne inercije obilježene su prije svega gotovo patološkim strahom da ćeš israživanjem i tumačenjem vlastitog identiteta ugroziti drugoga, pri čemu taj identitet nikada nije išao na to da se ugrozi drugi, već je težio tome da se naprosto slobodno i bez kompleksa prizna kao identitet. Time što postojiš kao matični narod u Bosni i Hercegovini tobože ugrožavaš druga dva naroda u toj istoj Bosni i Hercegovini. Ta nakaradna matrica, ta i takva zamjena teza, toliko pritiska našeg bošnjačkog intelektualca da on vrlo često, ili najčešće, djeluje unutar svoje struke, svoje oblasti, ali se ne oglašava tamo gdje se intelektualci drugih naroda glasno i jasno oglašavaju, čak i onda kad je u pitanju neposredno ratno huškanje, agresija i negiranje genocida, što nam je svima tako dobro poznato. Zašto se naše intelektualne bošnjačke i probosanske snage „ne umiju“ organizirati i zašto se bošnjački narod još nikako ne uspijeva, svojim vlastitim bosanskim jezikom rečeno, popeti na zelenu granu u smislu toga da zna kojim pravcem i kojim putem treba ići? Ko će mu to reći ako ne intelektualna snaga toga istog naroda? Jer ona to ipak najbolje zna, jer najbolje razumijeva prošlost i sadašnjost, vrijeme i društvene mijene, evoluciju i zakonomjernosti cjelokupnog historijskog razvoja. Naspram te naše elite, politička volja artikulirana na jedan prihvatljiv način morat će poslušati tu strategiju, to znanje i kompetenciju znanja, ako zaista misli djelovati i biti vodeća politička snaga. Mi se, međutim, žalimo na slabu ili nedovoljnu političku volju, na krupne greške koje su u našoj politici napravljene, pri čemu zaboravljamo da intelektualna snaga nije dala jasan i glasan strategijski put mirnodopske odbrane Bosnr i Hercegovine. To je prvo i u ovom slučaju najvažnije. Napokon se, što naučno, što politički, jasno i glasno, mora objasniti da država Bosna i Hercegovina, da bi kroz prošlost opstajala kao država, a jeste opstajala, ma koliki hod po mukama i trnju bio u tom opstajanja, ona je uvijek morala imati svoj matični bosanski narod, jer druge zakonomjernosti opstojnosti državnih tvorevina naprosto nema, valjalo bi je, samo teorijski i historijski krajnje neutemeljeno, izmisliti. To onda znači da je u Bosni i Hercegovini taj matični narod bošnjački narod, narod koji u sebi nosi historijski kontinuitet vlastitog prostora, a što je najvažnije, samu svijest o tome kontinuitetu, koji se u svom najprostijem i elementarnom obliku javlja kao svijest o tome da taj narod nema druge države osim te svoje i da to automatski upućuje na njegovu apsolutno nespornu matičnost u odnosu na tu Bosnu i Hercegovinu. Samim tim taj narod je, svojim postojanjem i opstajanjem i bilo kojim drugim vidom naučne, duhovne i političke organiziranosti, najodgovorniji, prije svega za svoju sudbinu, ali samim tim i za tu državu, sa kojom tu svoju historijsku sudbinu neraskidivo dijeli.

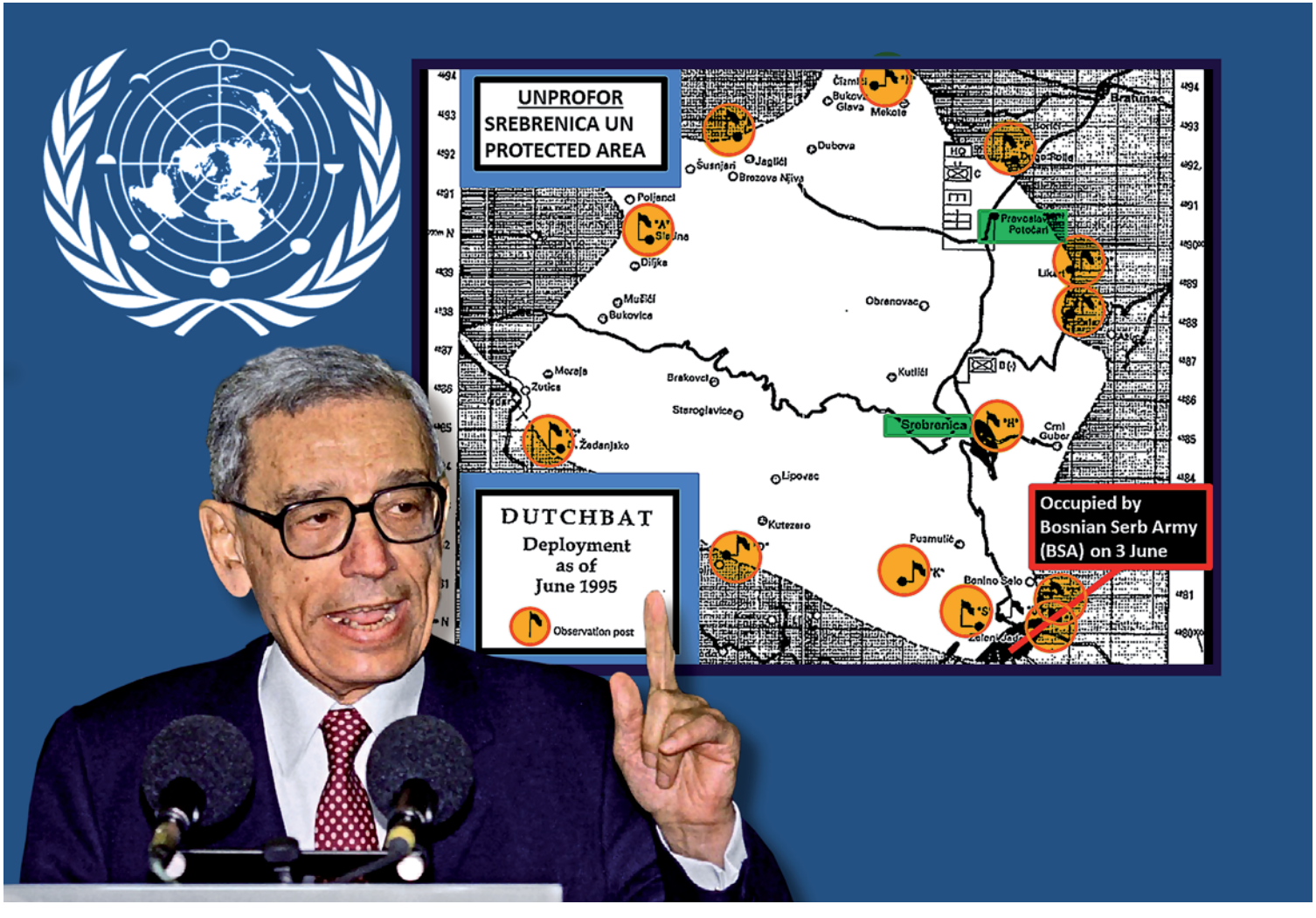

DIO GRBOVNIKA BOSANSKIH PORODICA KOJE SU SVOJIM POSTOJANJEM I OPSTAJANJEM NERASKIDIVO DIJELILI HISTORIJSKU SUDBINU NA HILJADUGODIŠNJEM TERITORIJU BOSNE – HISTORIJSKI TEMELJ VLASTITOG KONTINUITETA.

Mi tek u posljednjih nekoliko godina, vezano i za Bošnjačku akademiju nauka i umjetnosti i neke ljude u njoj koji se decenijama bave historijskim i savremenim bićem Bosne i Hercegovine i bošnjačkim narodom unutar Bosne i izvan nje, glasno i jasno kažemo da postoji matični narod u toj zemlji, pri čemu ni na koji način taj narod ne favoriziramo niti govorimo da je ta država samo bošnjačka. Ona historijski prije svega jeste bošnjačka, a to znači da u njoj u kontinuitetu živi narod koji nema drugog svog matičnoga prostora osim bosanskog i koji svojim intelektualnim i političkim angažiranjem mora uložiti daleko više truda i znanja da to objasni i da se u svojoj političkoj i široj kulturnoj organiziranosti ponaša na način da je to njegova zemlja. To znači da njegova cjelokupna naučna i politička strategija ne smije više biti samo strategija odgovora na druge strategije, nego mora biti autentična strategija definirana u vlastitoj zemlji, kod svoje kuće, usmjerena na to da smo u svojoj zemlji narod koji će učiniti sve da spasi tu zemlju, da spasi zapravo sebe, jer je njegova država nastala na etničkim i historijskim temeljima vlastitog kontinuiteta, a ne nikakvim ukrštanjem drugih sila i strategija sa raznih strana i sa raznim ciljevima. Mi smo narod koji čuva kakvu-takvu hiljadugodišnju državnost Bosne, sa poznatim historijskim mijenama i različitim vidovima i oblicima teritorijalne, pa i administrativno-političke autonomije. To što naša politička elita ne zna to artikulirati, ili zbog svoje političke uskogrudosti i kratkovidosti neće da artikulira, ali prije svega ne zna, to nije samo njen problem nego je to problem i bošnjačke intelektualne elite, koja, bez obzira na ogromna pojedinačna dostignuća unutar nje, nije uspjela jasno i glasno utvrditi svoju strategiju, što je pitanje budućnosti i što je još uvijek stvar samo naše nade i vjere u to da će se to napokon dogoditi. Godine 2011. osnovana je Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti. Kao država imamo tzv. državnu akademiju, ANU BiH, koja djeluje već sedamdesetak godina, baštini ogromne zasluge i u isto vrijeme danas ima ogromne probleme. Mi imamo jednu medijsku hajku, medijsku aroganciju i bezobrazluk, površnost i totalno neznanje i bacanje prašine u oči javnosti da Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti nije trebala biti osnovana i da ona tobože cijepa i dijeli ovu istu Bosnu i Hercegovinu. Pri tome se ponovo tom istom zamjenom teza zapravo iznose notorne laži uz pomoć i drugih snaga koje na razne načine „nizvodno i uzvodno Bosnom“ love u mutnom, tako da ta BANU nema nikakve budžetske izvore za svoje normalno djelovanje. Još uvijek postoje jake kočnice koje je pokušavaju zaustaviti, mada ta ista akademija ima i svoje vlastite, tzv. subjektivne slabosti, a i sam čin njenog osnivanja odvijao se sa problemima i greškama. Ali se i mimo toga stvara jedna atmosfera marginaliziranja te akademije po svaku cijenu, pri čemu se, uz postajanje SANU-a u Beogradu i HAZU-a u Zagrebu, u samoj Bosni i Hercegovini osnivaju i druge akademije; u Banjoj Luci, pa onda i dvije hrvatske akademije, dok se bošnjačka intelektualna elita, zanimljivo je više ona nego njena moguća „saveznica“ politička elita, koleba i veći njen dio, što već graniči sa katastrofom, još uvijek smatra da ta akademija nije trebala biti osnovana.

U jednom haosu takvih i sličnih nevjerovatnih apsurda jedino što nam preostaje jeste to da se okrenemo sebi i zapitamo se šta se to zbilja sa nama i sa našim „silnim znanjem" dešava. Šta se to dešava sa narodom kojem se desio takav genocid, sa državom kojoj je taj narod matični? Šta se dešava sa nama i koji putevi su mogući da se ove istine napokon oglase kao istine strategije države Bosne i Hercegovine i da se javi jedna realna snaga koja će ovu državu izvući iz svih njenih tegoba i koja će dati temelje jednoj novoj savremenoj državi u ovome svijetu kakav on jeste, u ovom nepravednom i nesretnom svijetu? Jer sve ovo što govorimo, ophrvani tim našim nevoljama i nesrećama, još je manja nevolja i nesreća od onih „globalnih" nevolja i nesreća, da ne propustimo reći i apsurda, sa kojima se součava savremeni svijet. Zakon jačega ispoljen na takav jedan tehnološki usavršen i vulgaran način, kakav je slučaj danas u savremenom svijetu, uz poteze vodećih državnika koji graniče sa ludošću ili suludošću, govore o tome da naše nevolje i nesreće nisu samo naše. One su, zapravo, uveliko uvjetovane nevoljama i nesrećama u kojima se nalazi savremeni svijet, u kojem se, da uzmemo za primjer, zvanično, sa najviših mjesta stvaralaštva umjetnosti, književnosti, nauke, najvećom počasti i priznanjem nagrađuje onaj čovjek koji glasno i jasno podržava genocid, a da rijetko ko u tom zaluđenom i prevarenom svijetu razaznaje da nije u pitanju *počast* ukazana jednom Handkeu, već je u pitanju pošast koja nas je, u totalno poljuljanim mjerilima vrijednosti, pa i u slučaju te izblamirane književne nagrade, zadesila. Svijet je dotle došao. Svijet je došao do takve sramote i bruke da Ujedinjene nacije sa „zaštićenim zonama" nisu znale zaštiti ono što su zvanično i nazvale „zaštićenom zonom" i da ta svjetska blamaža i lakrdija dobije svoj bijedni i sramotni iskaz kroz lik jednog čovječuljka međunarodne diplomatije, izvjesnog Butrosa Butrosa Galija, koji ne znade čak pokazati ni minimum minimuma osjećaja časti te kompromitirane međunarodne diplomatije i nakon srebreničke sramote bar podnijeti ostavku. Od toga vremena učestalo se događaju međunarodni apsurdi i pojave koje ponižavaju čovjeka i koje otkrivaju da je svijet u velikim problemima. Na te stvarne probleme nadodaju se i vještački, isforsirani problemi u zagađenoj i zatrovanoj atmosferi koju stvara i širi famozna „struktura medijskog uma" (moja sintagma, odnosno formulacija), dakle mediji u cjelini. Ta oblast ljudske djelatnosti u savremenim tehnološkim prilikama uporno radi na stvaranju i širenju atmosfere nesigurnosti, beznađa, atmosfere laži i moralnog i svakog drugog nipodaštavanja korisnika informacija i medijskih komunikacija. Tako na primjer u državi Bosni, koja je izdržala gotovo hiljadugodišnje nevolje, historijske kuge i pošasti, danas imamo situaciju u koju normalan čovjek ne može uopće povjerovati, ni „teorijski" da se ona može desiti, da se u toj zemlji njen hiljadugodišnji jezik još uvijek ne priznaje i da se negira, a u onom njenom dijelu u kojem se, eto, „priznaje" i „ne negira", sa tim istim jezikom, naročito u medijima, događaju tragikomične stvari, da ga tamo ne upotrebljavaju, jer ili ga ne znaju jer su i

najboljem slučaju poluprofesionalni i nedovoljno pismeni, ili ga i oni negiraju jer su ideološki krajnje tendenciozni i zatrovani. Naš čovjek, pogotovu intelektualac, koji razumijeva i dužan je da razumijeva procese i njihove univerzalne zakonomjernosti, danas se nalazi pred takvim iskušenjima poimanja svih tih apsurda koji nas snalaze i svega onoga što nam se servira medijski, a i svega onoga što se razotkriva u krupnim političkim greškama koje se prave, da se postavlja pitanje kako i na koji način iz toga izići i spasiti ono što se spasiti može.

■ BUTROS BUTROS GALI, „ČOVJEČULJAK MEĐUNARODNE DIPLOMATIJE" – U POZADINI KARTOGRAFSKI PRIKAZ „ZAŠTIĆENE ZONE" SREBRENICA JUNA 1995.

Riječ *patriotizam* u jeziku bosanskome i u drugim našim srodnim jezicima značenjski predstavlja posljednji adut, a taj posljednji adut, bez ikakvih historičarskih pretenzija na moja neka šira znanja o tome, ipak je spasio ovu zemlju, makar i onakvu kakva ona sada jeste. Mi i dalje moramo računati na one snage koje su načisto s tim da se Bosna treba i mora i hoće odbraniti. Da li te snage pripadaju intelektualnim krugovima, ili ne pripadaju, to je druga stvar, s tim što unutar intelektualnih krugova postoji jedan dio ljudi kojima je sve jasno i koji su spremni svojim znanjima braniti ovu zemlju bez manipuliranja, bez taktiziranja, bez koketiranja sa drugima. Svega toga, manipuliranja i ostalog, na žalost ima i unutar ovdašnje intelektualne svijesti. To se javlja u vidu neke vrste prikrivenoga i gotovo nevjerovatnoga straha od sebe samih i od toga da mi nismo u stanju, da nismo dovoljno pametni, a ni dovoljno „kompetentni" da utvrđujemo vlastitu strategiju, nego nam je još uvijek mora utvrđivati i definirati neko izvan nas, dakle neko „pametniji" i „kompetentniji". Obični narod, međutim, oštroumno zna i u tome se pokazuje „pismenijim" od same svoje intelektualne elite, da mi jesmo dovoljno pametni i dovoljno, kako bi se narodni čovjek izrazio, „kopetentni", sa jednim izostavljenim *m*. On to zna zato što je to potvrđeno više puta i to uvijek u vremenima najtežim za Bosnu i njen opstanak.

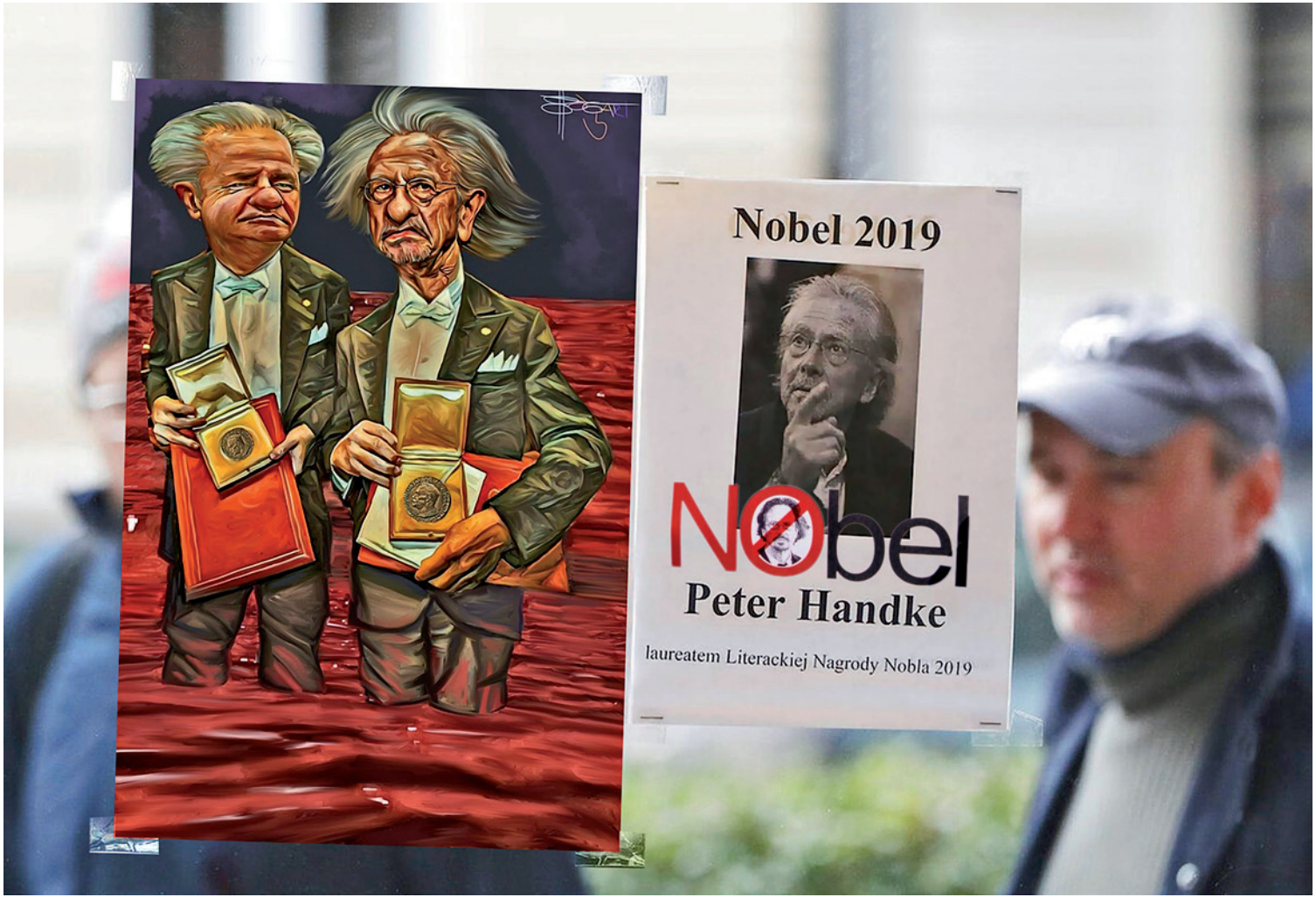
Naša je sreća i nevolja u isto vrijeme da imamo tako složen i slojevit jezik, da ga neposredno nasljeđujemo od svojih predaka, a da naša svijest o tome jeziku još uvijek kaska za tim jezikom i njegovom dubokom historičnošću. Nevolja je da mnogim našim „običnim" i „neobičnim" ljudima nije dovoljno jasno zašto je to pitanje toliko važno, sve do onoga ponižavajućeg samoubilačkog „znanja" i argumentacije da se svi mi dobro razumijemo, pa otkuda sada to, otkuda ti „novi" jezici i otkud ti „novi" nazivi za te jezike. Na takva lahorenja u našim „običnim" i „neobičnim" glavama vrlo uspješno se nadovezuju najnovije „ideje" o ponovnom „zajedničkom jeziku", apeli da se vratimo nekom zajedničkom jeziku, kao da naši jezici po svojoj strukturi nisu zajednički i kao da njihovi standardi nisu izgrađeni na zajedničkoj široj novoštokavskoj dijalekatskoj osnovici. Vratiti se ideji zajedničkog jezika znači isključivo to da se ponovo uguši svijest o onome što toliko vijekova postoji i što se zove **bosanski jezik**, pri čemu ni „najmlađi" crnogorski jezik nije izložen toj opasnosti. I zamislite sad ljude koji djeluju u jednoj od ove dvije akademije, ovom prilikom radi se o tzv. državnoj akademiji, koji su članovi te akademije, primani u nju sa vrlo sumnjivim kriterijima i pod vrlo krhkim naučnim zahtjevima i normama, pri čemu je prednost uvijek imala ideološka matrica, a ne stvarni njihov naučni ili umjetnički doprinos, zamislite te iste ljude članove ANU BiH-a koji u svojim pisanim aktima bosanski jezik stavljaju ni manje ni više nego – pod navodnike. I to čine navodni autoriteti te akademije. Zar to ne znači da u stvari vrhunska naučna institucija države Bosne i Hercegovine ima distancu prema jeziku te iste države?

To je nešto što je za književnost, što samo književnost svojom imaginacijom, odvajajući se od realnog svijeta i događanja u njemu, natkriljuje taj svijet, ali stvara sliku toga svijeta realniju i od one realne, produbljeniju i sveobuhvatniju, da to jedino ona može donekle objasniti i pred čim nauka i naučna misao, ma koliko bila visprena i razrađena, zastaju nemoćni i frapirani, zapravo. Tu, u biti patološku i ideološku, pojavu unutar vrhunske naučne institucije moguće je elementarno objasniti time što je izbor kadrova i akademika još odavno, od samoga njenog osnivanja, bio usmjeren na to da se prigušuje osjećaj bh. državnosti, a naročito da se prigušuje osjećaj bošnjačkog identiteta i bosanskoga duha uopće, koji se i sam, u viđenju njenih autoriteta, javlja pod navodnicima, jer ni jedan od tih „osjećaja" nimalo ne odgovara naučnim i političkim dušebrižnicima Bosne u Beogradu i Zagrebu, u stvari glavnim mentorima i naučnim sivim eminencijama ovdašnjih akademika, kako to pokazuje i spomenuti slučaj akademika Milorada Ekmečića i njegove ideološke sprege sa autoritetima pod krovom SANU-a. Ljudi koji su u novije vrijeme izabrani u tu akademiju po svojim naučnim potencijalima, dometima i rezultatima nisu sposobni da historijski razumiju šta je to bosanski jezik, neovisno od toga što vanjska strategija, odnosno stalne mentorske veze sa Beogradom i Zagrebom još uvijek nimalo ne popuštaju i ne odstupaju. Uz saglasnost i prešutni odnos prema bosanskim vrijednostima, a posebno prema glavnoj bosanskoj historijskoj vrijednosti, prema bosanskom njenom jeziku, sve do stavljanja tih vrijednosti među navodnike, dakle njihovih ironiziranja i u krajnjoj liniji negiranja, pod okriljem vrhunske naučne institucije gubi se osjećaj za Bosnu i Hercegovinu, za njeno historijsko biće i njen matični narod. Time se polahko i daleko od očiju i ušiju javnosti pokušava sklizavati ka jednoj izobličenoj, nakaradnoj i lažnoj slici Bosne kakvu je svojim djelom iznjedrio Andrić, veliki pisac, ali na žalost sitni, ograničeni i mali velikosrpski balkanski ideolog. Andrić, koji je svojim djelom mnoge zaveo na krivi put i na oči im naturio svoje dioptrijske ideološko-diplomatske naočari, kroz koje se Bosna gledala sa jedne andrićevski prepoznatljive, čak i potcjenjivačke distance, u jednoj iskrivljenoj, nakaznoj, jednostranoj odnosno jednodimenzionalnoj i nerealnoj, ideološki opterećenoj slici, koju je odlikovala napadna i nepreboljena, traumatska u stvari odbojnost prema toj istoj Bosni kakva ona iznutra jeste i nepoznavanje toga njenoga istinskog unutarnjeg bića. I sasma površnom poznavaocu historijskog bića Bosne više je nego jasno da to nije nikakva „zemlja mržnje" jer je to vijekovima bila zemlja zajedničkog življenja i da to nije nikada bio nikakav „tamni vilajet", jer se iz njene historije može trajno učiti mudrost opstajanja i realnost života kontinuirano praćenog vjerskim i nacionalnim razlikama, ali razlikama koje su upravo na bosanskom tlu pokazale svu svoju raskošnu mogućnost zajedničkog življenja, sa očuvanjima tih razlika i poštivanjem drugoga i drukčijega i u tome življenju stvaranja nečeg novog i autentičnog, neponovljivog bosanskog. Te mržnje i ti tamni vilajeti povlačili

su se i vijali u takvim andrićevskim i drugim sličnim nacionalromantičarskim kabinetsko-dipolomatskim vizijama kršćanske evropske dominacije, dijametralno suprotnim u odnosu na stvarno historijsko biće Bosne, koje upravo naučno i umjetnički treba braniti. Branilac i tumač Bosne i njenog historijskog bića zasigurno nije Andrić, mada je to biće svojom neospornom umjetničkom vizijom on samo dijelom ipak dotakao. Spomenuta ANU BiH još uvijek odbija ovakve i slične optužbe jer krije svoj stav spram Bosne i bosanskog jezika kao guja noge, u strahu od osude javnosti, pa dobrim dijelom i od kritike same naučne javnosti. U rukama, nedavno ipak promijenjenog, rukovodstva nije pokazivala nikakve znake oporavka i spremnosti da se napokon naprave radikalni rezovi i da ta institucija vrati nekadašnji ugled, koji je mukotrpno sticala i zasluživala, bez obzira čak na stalne spomenute ideološke naboje koji su je sa raznih strana pritiskali. Stoga postoji izvjesna nada da će novo njeno rukovodsto u tom smislu nešto krupnije preduzeti, smanjiti ili čak ukinuti svojatarska mentorstva iz Zagreba i Beograda i tu instiiciju vratiti matici Bosni i učiniti sve da se u njenim okvirima i dokumentima napokom nazru i neki elementi intelektualne strategije za ovu zemlju, za njene narode, ali prije svega za njen matični bošnjački narod.

Sve su ovo krupni problemi unutar naše društvene stvarnosti pa je pitanje kako iz njih izići, u ovoj i ovakvoj konstelaciji odnosa kad se javnosti baca prašina u oči i kad se ponižava ta ista javnost. Evropa se stavlja u službu nečega što je prekrajanje historije, što je pritajena ali i neskrivena kršćanska ideologija tako nakaradno postavljena i zloupotrijebljena, jer se u stvari, bez krupnijeg razloga, javlja kao izrazito antiislamska. O tome najbolje govori skandalozna i sramotna odluka da se tobožnjem velikom piscu Peteru Handkeu dodijeli, ni manje ni više, nego Nobelova nagrada. Tobožnji argument razdvajanja književnog djela od djelovanja pisca je jedan užasni licemjerni čin, arogancija, bezobrazluk i podvala, kojim se ponižava obični čovjek, obmanjujući se upiranjem prsta u jednog lažnog laureata, jednu zatrovanu intelektualnu figuru koja glumi velikog pisca i koja nalazi puta do Nobelovog vrha, do institucije te nagrade i njenoga žirija, koji također, iz svojih razloga, glumi tobožnju dosljednu primjenu strogih „estetskih" kriterija pri dodjeli najvišeg priznanja u oblasti književne umjetnosti sasma pogrešnom pisci i u najboljem slučaju prosječnom kvalitetu njegovog djela, a u stvari povlađujući njegovoj krajnje nemoralnoj misiji i javnom djelovanju. Jer u svakoj teoriji književnosti, čak i onoj elementarnoj udžbeničkoj, stoji da je stvaralac ono šta i kako misli, djeluje i govori i da on ne može imati književno djelo koje jedno kaže, a da je djelovanje tvorca toga djela nešto sasvim drugo, sasma suprotno. Taj provokativno nagrađeni stvaralac ne može biti raspolućeni čovjek, on je jedan čovjek. Takav čovjek zvanično dobija najviše književno priznanje, što je poruka, signal, crveno svjetlo, u stvari alarm da se ideološke prizme Evrope pa i svijeta nalaze u ozbiljnim problemima i zastranjivanjima i da se provokacija jedne nagrade javlja u vrijeme kad se taj svijet suočava sa

onim što je istina o GENOCIDU i sa onim što jeste laž i negiranje genocida. Dati priznanje tom čovjeku znači i ozvaničenje ideje suprotne čovjeku i razumu, suprotne njegovim humanim nazorima i ciljevima, ideje zaborava, odnosno negiranja GENOCIDA, ideje nametanja laži na račun istine, ideje da u tom „novom svjetskom poretku" laž bude mjerilo znanja i saznanja savremenog čovjeka. To je strahoviti udarac, malo je reći šamar, to je nokaut svjetskoj kulturnoj javnosti, koji otužno kazuje na koji se sve način istina može zavarati i na koji se sve način lažima može manipulirati.

NEKE OD PLAKATNIH REAKGIRANJA NA DODJELU NOBELVE NAGRADE ZA KNJIŽEVNOST 2019. GODINE.

Sve ovo, dato kao primjer licemjerstva savremenog svijeta, može se i mora svesti na poziv da se mi sami preberemo i da vidimo šta možemo i kako možemo činiti. Da li su naše slabosti toliko velike da su nam šanse objektivno male? Ali ako se bolje i dublje zamislimo nad onim što je naša prošlost i naša budućnost, onda ćemo neminovno, čak i minimalnom aparaturom intelektualnog mišljenja, ostati na jednom zaključku da je Bosna u prošlosti uvijek imala tzv. rezervne snage koje su i nju samu iznenađivale, da je zapravo ono što bi se simbolično moglo nazvati „patriotskom ligom" uvijek bilo refleks i zadnji adut i da je taj patriotski refleks u stvari trajna i najveća šansa Bosne. Refleks patriotizma koji ne čeka, koji na vrijeme reagira, pri čemu intelektualne snage ove države i ovog naroda moraju preciznije i glasnije definirati svoj „naučni" odnos kako prema tom refleksu, tako i prema strategiji mirnodopske odbrane Bosne i njene državnosti. Bosna je, na sreću, uvijek imala te i takve snage, koje, kad dođe „stani-pani", znaju stati na branik te zemlje, i te historije, i te naše tradicije. Ali je problem u tome što se to uvijek dešava sa zakašnjenjem, kad se nad Bosnom nadnesu prijeteći i tamni olujni oblaci, kad dođu nesretna vremena, kad se gube životi i kad se budi mržnja i zločin. Sve su to, dakle, pitanja za našeg intelektualca, ali i onog „elitnog", kako sve to u glavi složiti i čemu se nadati. Mudrost je optimizam, ali ne prazni verbalni optimizam nego onaj spoznati, zasnovan na historijskom iskustvu i poznavanju zakonomjernosti razvoja društvenih pojava. U takvoj jednoj historijskoj utemeljenosti naših znanja i mišljenja, Bosna se javlja kao drevna zemlja i složena povijesna tvorevina, odveć duboko utemeljena u svojoj historiji da bi tako lahko mogla nestati i biti izbrisana odnosno zbrisana sa historijske i savremene karte Evrope i svijeta. Po našim naučnim saznanjima to se ne može, bolje reći, neće dogoditi. Problem je, međutim, u tome što je ona sada, takva kakva jeste, ipak dovedena u pitanje i što je u tom smislu ona naša velika briga. Ukoliko svijet podlegne svim ovim nevoljama i aspurdima koje ga pritiskaju i ukoliko se ravnoteže poljuljaju toliko da više ni naše pitanje neće biti važno niti će moći biti riješeno, ta naša briga bit će zakašnjela i uzaludna. Kao država i etnos mi u evropskim i svjetskim razmjerama jesmo mali i jesmo „sitni", ali naša geofizička pozicija jedna je od evropskih i svjetskih strategijskih tačaka, tačnije centralnih periferija, na kojima se ukrštaju i sukobljavaju interesi „velikih". U tom smislu mi nismo nimalo „sitni", već bi se prije reklo da smo i za Evropu i za svijet prilično važni. Ovo je uvijek bio neuralgičan prostor, pa je ta naša „sitnoća" bila nadoknađivana jednom vrlo važnom geostrategijskom tačkom na kojoj se, u prilikama naše neprekinute bosanske matičnosti, vijekovima nalazimo. Taj generalni zaključak još više obavezuje intelektualnu elitu bošnjačkog naroda i uopće intelektualnu elitu probosanskih snaga, da ona napokon glasno i jasno definira strategiju opstanka i razvoja Bosne i Hercegovine u budućnosti i da u vezi s tim definira i zacrta i ulogu njenog matičnog bošnjačkog naroda u današnjim i budućim procesima opstojnosti i napretka ove zemlje i njenih naroda.